

J A A R V E R S L A G 2 0 2 1

Voorwoord

Met genoegen biedt de rekenkamercommissie Zoetermeer de raad hierbij het jaarverslag over 2021 aan. Zij voldoet hiermee aan artikel 10, lid 14 van de Verordening op de rekenkamercommissie en aan Artikel 185 lid 3 van de gemeentewet.

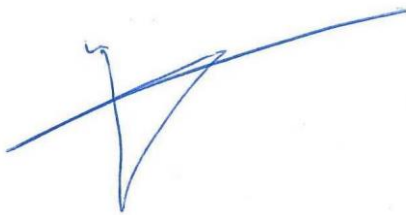
Het verslag besteedt eerst aandacht aan de samenstelling en werkwijze van de rekenkamercommissie en geeft vervolgens in een terugblik op 2021 kort de resultaten van het onderzoeksprogramma 2021 en het financiële beloop van het verslagjaar weer. Tevens wordt gereflecteerd op de doorwerking van eerdere onderzoeken van de rekenkamercommissie. In de bijlage zijn de conclusies en aanbevelingen weergegeven van de zes onderzoeken die de rekenkamercommissie in 2021 aan raad en college heeft aangeboden.

De rekenkamercommissie wil met haar rapporten en de daarin opgenomen aanbevelingen een positieve bijdrage leveren aan de kwaliteit van het bestuur van Zoetermeer en de raad helpen goed grip te houden op het beleid van de gemeente.

De rekenkamercommissie kijkt tevreden terug op 2021. Ondanks de corona-perikelen heeft de uitvoering van het jaarplan 2021 weinig vertraging opgelopen. Gewenning aan het digitaal vergaderen stelt de commissie in staat om lopende trajecten goed af te ronden en nieuwe onderzoeken op te zetten. Wel heeft corona de mogelijkheden voor interactie met de raad beperkt.

2021 was ook het jaar waarin de rekenkamercommissie, in opdracht van de auditcommissie, in het kader van de vierjaarlijkse evaluatie werd doorgelicht. Naar aanleiding van de evaluatie zal de rekenkamercommissie extra zorg besteden aan de formulering van de conclusies en aanbevelingen – om relevante afwegingen en dilemma's zo helder mogelijk aan de raad en het college voor te leggen.

De voorzitter van de rekenkamercommissie Zoetermeer,

Marko Bos
maart 2022

1. Samenstelling en werkwijze commissie

De rekenkamercommissie werd in het verslagjaar gevormd door Marko Bos (voorzitter), Marian Pater-von Wasserthal en Boris Gooskens. De rekenkamercommissie wordt ondersteund door een (ambtelijk) secretaris, Anna de Vries-Asselbergs. Zij is gepositioneerd op de griffie.

De rekenkamercommissie is ingesteld voor en door de raad, maar kan, in haar onafhankelijke rol, de raad zelf ook kritisch bekijken en zo een spiegel voorhouden. De gemeenteraad stelt de kaders vast en controleert het college. De rekenkamercommissie ondersteunt de gemeenteraad door hem te helpen met zijn kaderstellende rol en te onderzoeken hoe het college uitvoert wat de gemeenteraad heeft besloten. Niet alleen is het van belang dat het college doet wat de raad heeft besloten, maar ook dat het college daar niet meer geld aan uitgeeft dan nodig is.

De rekenkamercommissie vergadert gemiddeld eens per drie weken, in 2021 voornamelijk op digitale wijze. In 2021 is er twee keer overleg gevoerd met de auditcommissie over het lopende en voorgenomen onderzoeksprogramma alsmede over de evaluatie. De auditcommissie fungeert als klankbordgroep voor de rekenkamercommissie. Verder heeft de rekenkamercommissie twee keer met de gemeentesecretaris en de concerncontroller overlegd en een kennismakingsgesprek gevoerd met de in 2020 benoemde burgemeester Bezuijen.

Het is goed gebruik dat de rekenkamercommissie gedurende een raadsperiode tweemaal een ronde langs de fracties maakt. Door de corona-maatregelen was een dergelijke ronde het afgelopen jaar niet haalbaar. Het bleek wel mogelijk om een inloop te organiseren, zodat raads- en commissieleden hun input konden geven voor het jaarplan 2022.

2. Terugblik op 2021

De rekenkamercommissie streeft naar het uitvoeren van vier tot vijf (grotere en kleinere) onderzoeken per jaar. Grotere onderzoeken worden uitbesteed; kleinere kan de rekenkamercommissie in bepaalde gevallen zelf uitvoeren. Voor de aanbesteding van haar onderzoeken vraagt de rekenkamercommissie in de regel bij drie bureaus een offerte aan (de rekenkamercommissie kijkt met toestemming af van het in Zoetermeer geldende aanbestedingsbeleid). De conclusies en aanbevelingen formuleert de rekenkamercommissie zelf, in een bestuurlijke nota. Onderzoeksrapporten worden in de raadscommissie met de rekenkamercommissie besproken en daarna met een ontwerp-raadsbesluit aan de gemeenteraad voorgelegd.

Aan het eind van elk kalenderjaar stelt de rekenkamercommissie een onderzoeksprogramma vast voor het daaropvolgende jaar. Het onderzoeksprogramma voor 2021, dat op 25 november 2020 aan de raad is aangeboden, bevatte de volgende onderwerpen:

1. Corona
2. Energietransitie
3. Informatievoorziening
4. Veilig Thuis
5. Evaluatie collegeprogramma (optioneel, in afwachting van evaluatie door het college zelf)
6. DoeMee-onderzoek (in geval de NVRR dat zou organiseren)

Eind 2021 heeft de rekenkamercommissie besloten het onderwerp Corona te laten vervallen. Dit omdat er naar verwachting al meer dan voldoende onderzoek wordt of zal worden gedaan naar de effecten van de pandemie, die bovendien nog niet ten einde is.

Vanuit het onderzoeksprogramma 2020 was sprake van enige overloop van (de afronding en/of de raadsbehandeling) van onderzoeksrapporten naar 2021. Hieronder volgt een overzicht van onderzoeken die in 2021 zijn afgerond ofwel opgestart. In de bijlage vindt u de conclusies en aanbevelingen en een korte samenvatting van de bestuurlijke reacties van de onderzoeken die in 2021 zijn afgerond.

Afgerond in 2021

DoeMee: Meldingen Openbare Ruimte (MOR)

Dit onderzoek naar meldingen in de openbare ruimte is georganiseerd door de Nederlandse Vereniging van Rekenkamers en Rekenkamercommissies (NVRK). De rekenkamer(commissie)s van 49 gemeenten deden mee aan dit onderzoek. In een rekenkamerbrief heeft de rekenkamercommissie de bevindingen uit het onderzoek weergegeven. De aanbevelingen die op basis van het onderzoek konden worden gedaan, kwamen goeddeels overeen met de aanbevelingen die de rekenkamercommissie in 2018 (onderzoek [Beheer en onderhoud openbare ruimte](#)) had gedaan, maar niet waren opgevolgd. Na ontvangst van de brief heeft de raad besloten tot agendering van het onderzoek. In de commissie Stad van 8 maart 2021 heeft de wethouder [toezegging 410](#) gedaan over de analyse van het Klanttevredenheidsonderzoek (KTO). Verder is gevraagd om inzicht in de wijze waarop met meldingen wordt omgegaan. Beide zaken komen aan de orde in een uitgebreid [memo](#) van 24 juni 2021.

Quickscan Invoering Omgevingswet

Dit onderzoek is in oktober-november 2020 door Pascale Georgopoulou uitgevoerd in de vorm van een quickscan. Aan de hand van zowel de eigen doelen en ambities van de gemeente, als de lijst van minimale acties van de VNG, werd de voortgang van het 'Programmaplan Implementatie Omgevingswet 2017-2020' getoetst. Ook de ervaring van de betrokkenheid en het in positie zijn van de raad is in de quickscan meegenomen, alsmede de vraag of er nog ontbrekende puzzelstukjes zouden zijn. In de conclusies en aanbevelingen heeft de rekenkamercommissie parallellen getrokken met het onderzoek naar [Duurzame gebiedsontwikkeling](#).

Het onderzoek werd op 18 mei behandeld in de commissie. De wethouder deed daar de volgende twee toezeggingen:

- in samenspraak met de klankbordgroep Omgevingsvisie een totaaloverzicht van informatie over de Omgevingswet te maken en de raad hier voor het zomerreces over te informeren.
- het kennisdossier over de Omgevingswet compleet te maken en de raad hier voor het zomerreces over te informeren.

Beide toezeggingen zijn afgedaan ([memo toezegging 446](#) en [memo toezegging 447](#)).

Subsidiebeleid

Sira Consulting voerde dit onderzoek naar de huidige werkwijze van subsidieverlening uit in de tweede helft van 2020. Het onderzoek gold als vervolg van het [Vooronderzoek subsidiebeleid](#) dat in 2018 werd uitgevoerd. Doel van het onderzoek was enerzijds het helpen vergroten van de doelmatigheid en doeltreffendheid van het subsidiebeleid van de gemeente Zoetermeer en anderzijds het bewerkstelligen dat de gemeenteraad meer inzicht in en grip op het subsidiebeleid en -proces houdt.

Op 7 juni 2021 werd het onderzoek in de commissie behandeld. In de raad van 12 juli 2021 is vervolgens [amendement 2107-A](#) aangenomen om toe te voegen dat evaluaties van subsidies met de raad worden gedeeld. Aan het raadsbesluit waarin het college is verzocht om in oktober 2021 aan de raad te rapporteren over de wijze waarop aan een aantal besluitpunten gevolg wordt gegeven, is tot op heden geen gevolg aan gegeven, hoewel mondeling is vernomen dat hieraan gewerkt wordt.

Jeugdzorg H10

De rekenkamercommissie Zoetermeer had het onderwerp 'jeugdzorg' al geruime tijd op het eigen werkprogramma geplaatst, maar heeft lang gezocht naar een insteek die gemeente en raad echt meerwaarde zou kunnen bieden. Zij heeft die uiteindelijk gevonden in dit gezamenlijke onderzoek, dat vanaf januari 2020 werd uitgevoerd door de rekenkamer(commis)sie van alle H10-gemeenten. Het onderzoek bestond uit twee delen: een door de onderzoeksstaf van de Rekenkamer Den Haag uitgevoerde uitgebreide data-analyse naar de belangrijkste oorzaken van de kostenstijgingen van de jeugdzorg in de H10 gemeenten en een onderzoek naar de informatievoorziening aan de gemeenteraad.

In de tweede helft van 2021 is het onderzoek behandeld in de diverse gemeenteraden. De Zoetermeerse gemeenteraad heeft op 20 september 2021 de aanbevelingen op basis van het onderzoek besproken en daarbij via [amendement 2109-B](#) vier besluitpunten geschrapt, en een besluitpunt toegevoegd om per instrument gegevens te verzamelen. De raad was van mening dat het debat over indicatoren, resultaatgericht werken en de mogelijkheden om efficiënter te werken, beter op een later moment gevoerd kan worden, wanneer hierover op landelijk niveau is gesproken. De aanbeveling om gericht onderzoek te doen naar de oorzaken van de kostenstijgingen, zoals die uit het onderzoek blijken, werd terzijde geschoven vanwege het gebrek aan ambtelijke capaciteit. Aan het besluit waarin het college is verzocht om in december aan de raad te rapporteren, is met een [memo](#) gevolg gegeven.

De uitvoering van het gezamenlijk rekenkameronderzoek zal nog met de deelnemende rekenkamer(commis)sie worden geëvalueerd.

Onderwijshuisvesting

In dit onderzoek is gekeken naar instrumenten en de bijbehorende rolverdeling, de doelmatigheid en doeltreffendheid van deze instrumenten, de samenwerking tussen gemeente en schoolbesturen en tot slot naar de informatievoorziening aan en de sturing door de raad. Door de bank genomen constateert de rekenkamercommissie op al deze onderdelen een overwegend positief beeld. Het onderzoek werd in de eerste helft van 2021 uitgevoerd door Regioplan.

Tijdens de commissiebehandeling op 6 december verzocht de wethouder om de termijn waarop het herziene Integraal Huisvestingsplan voor het Primair Onderwijs (IHP 2 PO) aan de raad zou worden aangeboden, te verplaatsen naar het tweede kwartaal van 2022. Met die wijziging is het raadsbesluit aangenomen.

Participatiewet – Wet banenafpraak en SROI

Voor de invulling van de Wet banenafpraak en Social Return on Investment (SROI) kunnen voor de gemeente Zoetermeer drie rollen worden onderscheiden:

1. via het Werkgeversservicepunt Zuid-Holland Centraal (WSP ZHC) advies en begeleiding bieden aan werkgevers om onder andere invulling te kunnen geven aan de Wet banenafpraak;
2. zelf als werkgever en als gemeente voldoen aan deze wet;
3. als opdrachtgever/aanbesteder SROI inzetten om banen te creëren.

De rekenkamercommissie heeft in de eerste helft van 2021 door Unravelling een kort onderzoek laten uitvoeren naar de doeltreffendheid en doelmatigheid van de wijze waarop Zoetermeer vormgeeft aan de Wet banenafpraak en SROI.

In de raad van 20 december 2021 is [amendement 2112-E](#) aangenomen, zodat de formulering van één van de aanbevelingen in het raadsbesluit is aangepast. Tevens is het college verzocht om uiterlijk 1 juli 2022 de uitwerking van diverse besluitpunten ter besluitvorming aan de raad voor te leggen.

Gestart in 2021

DoeMee Wob

Eind april 2021 heeft de rekenkamercommissie aan de gemeenteraad laten weten ook dit jaar te participeren in het DoeMee onderzoek, georganiseerd door de NVRR en uitgevoerd door Pro Facto. Het onderzoek richt zich op de vraag hoe de deelnemende overheden vormgeven aan de afhandeling van Wob-verzoeken, in hoeverre dit rechtmatig gebeurt en hoe hierover verantwoording wordt afgelegd aan volksvertegenwoordiging en samenleving. Ook wordt onderzocht hoe actieve openbaarmaking is geregeld en hoe zich dat verhoudt tot de eisen die de Wet open overheid (Woo) straks gaat stellen. Het onderzoek bevindt zich in de afrondende fase.

Veilig Thuis

Dit onderzoek, uitgevoerd door StiBaBo, richt zich op de wijze waarop de Gemeenschappelijke regeling GGD VT is ingericht en de sturingsmogelijkheden waarover gemeente en gemeenteraad beschikken. Het onderzoek zou, zoals medegedeeld aan de raad, in juli 2021 van start gaan. In verband met de hoge werkdruk door corona én het feit dat dit onderzoek raakt aan het juist daarvoor afgeronde uitgebreide onderzoek Jeugdzorg H10, heeft de rekenkamercommissie echter besloten de start van het onderzoek wat te vertragen. Naar verwachting zal het rapport tegen het zomerreces 2022 aan de raad worden aangeboden.

Energietransitie

De rekenkamercommissie heeft besloten dit onderzoek gezamenlijk met de rekenkamercommissie van Wassenaar, Voorschoten, Oegstgeest en Leidschendam-Voorburg (WVOLV) uit te voeren. De opdracht tot uitvoering is gegund aan Partners+Pröpper. De centrale vraag in dit onderzoek is: 'Hoe beoordelen de belanghebbenden in de RES de door de verschillende gemeenten uitgevoerde participatie-aanpak; welke lessen kunnen er getrokken worden uit deze beoordeling; en wat kunnen gemeenten van elkaar leren voor toekomstige participatie-trajecten?'. Ook dit rapport zal naar verwachting in het tweede kwartaal van 2022 aan de raad worden aangeboden.

Informatievoorziening – Smart City

Smart City stond al enige tijd op de agenda van de rekenkamercommissie. In 2017 heeft de raad het college verzocht om een visie, actieplan en begroting voor het toepassen van Smart City oplossingen. Het college gaf eind 2018 aan betrokken te willen blijven bij initiatieven vanuit marktpartijen, maar zelf geen actieplan op te stellen. In het visiedocument Zoetermeer 2040 komt Smart City opnieuw aan de orde. Daarom heeft de rekenkamercommissie nu besloten tot een onderzoek naar beleid, gebruik, voorzieningen, samenwerking en coördinatie rondom datagebruik. Het onderzoek wordt uitgevoerd door Red Plume en zal in de eerste helft van 2022 worden afgerond.

Doorwerking in 2021 van eerdere onderzoeken

Op 25 januari 2021 nam de raad [motie 2101-01](#) aan, waarin het college wordt verzocht om de resultaten van de persoonsgerichte aanpak en jeugdzorg mee te nemen in de rapportage Sociaal Domein. Deze motie werd onder andere ingegeven door het rekenkameronderzoek [Veiligheid en zorg - persoonsgerichte aanpak](#) (2020).

Om de aanbevelingen van de rekenkamercommissie in het onderzoek [Begroting en paragrafen](#) (2020) te kunnen uitwerken, heeft de raad op 9 november 2020 de [motie 2011-36](#) aangenomen. Deze motie had tot doel een tijdelijke werkgroep op te richten, bestaande uit raadsleden. De tijdelijke werkgroep werkt aan de acht geboden verbeteringsuggesties en heeft een aantal verwachtingen richting het college uitgesproken. Begin 2022 is het eindrapport opgemaakt. In een [memo](#) heeft het college aangegeven op welke wijze de uitgesproken verwachtingen worden opgepakt. Dit heeft geresulteerd in een herziene [Nota Grondbeleid](#) (inclusief [praatplaat](#)), een aangepaste [financiële verordening](#) en een nieuw digitaal [Begrotingsportaal](#).

De rekenkamercommissie constateert al met al dat de aanbevelingen die zij gedaan heeft in dit onderzoek, zijn of worden opgevolgd.

Evaluatie van de Rekenkamercommissie

Het functioneren van de rekenkamercommissie wordt elke vier jaar geëvalueerd, onder regie van de auditcommissie. De evaluatie in 2021 was toegespitst op de doorwerking van de conclusies en aanbevelingen van de rapporten van de rekenkamercommissie. Het evaluatieonderzoek werd uitgevoerd door PBLQ en is in september 2021 afgerond.

De onderzoekers stellen vast dat vooral van conceptuele doorwerking in de raad sprake is doordat de rekenkamercommissie thema's agendeert, onderzoekt en op een rijtje zet voor de raad. Instrumentele en agenderende doorwerking van de aanbevelingen van de rekenkamercommissie worden beperkter ervaren. Bestuur en organisatie vinden de conclusies en aanbevelingen vaak in lijn met staand of voorgenomen beleid.

De evaluatie formuleert een aantal aanbevelingen aan de raad, aan het college en aan de rekenkamercommissie. De rekenkamercommissie heeft zich voorgenomen om goed contact te onderhouden met bij onderzoeken betrokken ambtenaren en om extra zorg te besteden aan de formulering van conclusies en aanbevelingen. Naar aanleiding van het onderzoek zal de auditcommissie begin 2022 een bijeenkomst organiseren om met de betrokken spelers te bekijken op welke wijze de onderzoeken van de rekenkamercommissie aan impact kunnen winnen.

3. Financiën

Artikel 11 van de verordening regelt dat de rekenkamercommissie bevoegd is "binnen een haar door de raad bij de begroting beschikbaar gesteld budget uitgaven te doen ten behoeve van de uitvoering van haar taken". De vergoedingen aan de leden (presentiegeld, reiskosten), externe deskundigen die de rekenkamercommissie heeft ingeschakeld, vergoeding voor eigen werkzaamheden van leden en overige uitgaven die de commissie nodig acht voor de uitoefening van haar taak komen ten laste van dit budget. Het budget voor 2021 bedroeg € 71.000,-.

In de tabel hieronder ziet u waaraan het budget van de rekenkamercommissie in 2021 besteed is. Ter vergelijking zijn ook de uitgaven voor 2020 en 2019 vermeld.

Post rekenkamercommissie	Uitgaven 2021	Uitgaven 2020	Uitgaven 2019
Uitbesteed onderzoek	69.006,31	48.692,00	40.430,00
Vergoeding voor eigen onderzoek	-	-	-
Presentiegelden en reiskosten	20.041,16	19.600,30	20.472,76
Lidmaatschap NVRR	955,00	935,00	915,00
Diverse kosten (o.a. representatie)	106,43	57,34	739,39
TOTAAL	91.108,90	69.284,64	62.557,15

De overschrijding van het budget in 2021 is grotendeels toe te schrijven aan de uitvoering van het evaluatieonderzoek naar de doorwerking van de aanbevelingen van de rekenkamercommissie (kosten: € 16.500). De evaluatie wordt weliswaar uitgevoerd in opdracht van de auditcommissie, maar komt ten laste van het budget van de rekenkamercommissie.

Bijlage – conclusies en aanbevelingen van de onderzoeken

Hieronder staan de conclusies en aanbevelingen vermeld van de zes onderzoeken die de rekenkamercommissie in 2021 aan raad en college heeft aangeboden.

DoeMee onderzoek Meldingen Openbare Ruimte (MOR)

Voor dit onderzoek heeft de rekenkamercommissie een rekenkamerbrief opgesteld.

Conclusies en aanbevelingen

De rekenkamercommissie complimenteert de gemeente Zoetermeer met de werkwijze rondom de MOR. Uit het DoeMee onderzoek komt naar voren dat Zoetermeer zich in veel opzichten bevindt in de voorhoede van de onderzochte gemeenten.

Wel blijft de rekenkamercommissie kritisch op het gebrek aan rapportage aan de raad. Inzicht is voor de raad niet alleen van belang voor zijn controlerende rol, maar zeker ook voor zijn volksvertegenwoordigende rol.

Daarom wil de rekenkamercommissie de raad én het college nogmaals aandacht vragen voor de eerder geformuleerde aanbevelingen:

- Zorg als college voor een periodieke rapportage aan de raad.
- De raad kan los daarvan ook uit zichzelf vragen om een rapportage.

Het gehele onderzoek is via deze [link](#) terug te vinden.

Invoering Omgevingswet

Conclusies

1. Er is voldoende voortgang over de hele lijn. Op onderdelen heeft de gemeente Zoetermeer zelfs vooruit gewerkt. Het extra jaar vanwege het uitstel van de implementatie van de wet geeft meer adem om nog extra aandacht te besteden aan bepaalde onderdelen en om te kunnen oefenen en te werken in de geest van de wet.
Er zijn ook zorgen. Die hebben betrekking op factoren die lokaal niet beïnvloedbaar zijn, zoals een functionerend Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) en de structurele financiële effecten van de Omgevingswet (invoeringskosten, structurele kosten/opbrengsten en financiële dekking). Dit laatste moet bezien worden in een bredere beweging van decentralisaties.
2. De focus in het implementatietraject ligt op de ontwikkeling van de Toekomstvisie Zoetermeer 2040, c.q. de omgevingsvisie. De visie geeft straks richting voor de langere termijn. De gemaakte keuzes worden meerjarig in de begroting verwerkt met indicatoren en resultaten.

Aangezien de aandacht vooral uitgaat naar Zoetermeer 2040 wil de rekenkamercommissie benadrukken dat de invoering van de Omgevingswet meer omvat dan de omgevingsvisie en dat de samenhang met de overige onderdelen (zoals DSO en vergunningverlening) die horen bij de implementatie niet uit het oog mag worden verloren.
3. De implementatie van de Omgevingswet kan beschouwd worden als vliegwiel voor samenhang en integraliteit. Waar de Schaalsprong voornamelijk betrekking had op bouwen, stelt Zoetermeer 2040 (de omgevingsvisie in de zin van de wet) dat bouwen alleen niet voldoende is om de sociaal-economische positie van de stad te versterken.
4. Het 'Programmaplan Implementatie Omgevingswet 2017-2020' is een beschrijving (op ambtelijk niveau) van doelen, activiteiten en resultaten. Het is echter geen sturingskader voor de raad en biedt aldus onvoldoende houvast voor keuze- en sturingsmogelijkheden.
5. De raad, het college van B&W en de ambtelijke organisatie onderschrijven allen het belang van informatievoorziening aan en betrokkenheid van de raad. De vorming van de klankbordgroep van de raad is een manier om die betrokkenheid vorm te geven. Dat brengt een zeker risico met zich mee, namelijk dat de Omgevingswet alleen leeft voor raadsleden die bij de klankbordgroep zijn aangesloten. Ten onrechte, temeer omdat de focus van de klankbordgroep ligt op het proces, niet op de inhoud.

6. Ondanks een gestructureerde aanpak, intensieve informatievoorziening en het instellen van de klankbordgroep, blijkt uit de enquête (zoals gezegd niet representatief, wel indicatief) dat de raadsleden hun kennis als krap voldoende ervaren. Dit hoeft niet te betekenen dat de kennis niet aanwezig is. Het kan ook zijn dat raadsleden onvoldoende op hun kennis durven te vertrouwen, omdat de samenhang niet altijd duidelijk is. Dat zou ook verklaren waarom de raad veel tijd besteedt aan kleinere onderwerpen, in een poging grip te houden.
7. Veel puzzelstukjes die nodig zijn om te komen tot een breed participatiebeleid binnen de gemeente Zoetermeer zijn al beschikbaar. Zoetermeer onderscheidt zich van andere gemeenten door de jarenlange samenspraaktraditie en door het feit dat de Omgevingswet in de programmabegroting valt onder 'dienstverlening en samenspraak' waar veel gemeenten er de voorkeur aan geven deze te plaatsen onder 'ruimtelijke ontwikkeling'. Er is beleid (kadernota participatie), een uitvoeringskader (verordening participatie) en instrumentarium voor de uitvoering daarvan. Deze moeten nog worden aangepast aan de Omgevingswet.
8. De raad moet daarnaast een besluit nemen over verplichte participatie bij buitenplanse omgevingsplan activiteiten. Daarbij is het van belang om na te denken over het verschil tussen de meer "kwantitatieve" (zoveel mogelijk meningen) en de meer "kwalitatieve" participatie (zoveel mogelijk verschillende meningen).

Aanbevelingen

Aan de raad en het college

1. Investeer in tijd om te evalueren en te leren van ervaringen en nieuwe inzichten. Houd hierbij de Leeragenda van de raad in het Sociaal Domein in gedachte.
2. Bij participatie gaat het om meer dan beleid en instrumenten. Het gaat ook om houding en gedrag. De Omgevingswet brengt twee elementen samen: ruimte voor initiatieven én behoud van omgevingskwaliteit. Gemeente én inwoners hebben daarbij een gedeelde verantwoordelijkheid. Bij het doorontwikkelen van het participatiebeleid (zowel bij beleid als bij gebiedsontwikkeling en initiatieven in de stad) zouden in de geest van de Omgevingswet dilemma's en de keuzes meer centraal moeten komen te staan. Inwoners zouden moeten worden uitgenodigd om te praten over hun eigen belang, maar ook over het collectief belang. De focus zou moeten worden verlegd van "wat is *mijn* belang?" naar "wat is *ons* belang?"

Aan de raad

1. Zet de implementatie van de Omgevingswet met enige regelmaat en in grotere samenhang op de agenda van de raad.
2. Het instellen van de klankbordgroep van de raad heeft gezorgd voor een grotere betrokkenheid van de raad. Zorg ook dat de overige raadsleden aangehaakt blijven en zich verantwoordelijk voelen voor de implementatie van de Omgevingswet en het in de geest van de wet werken. Dat kan concreet door meer/beter terugkoppeling van de discussies in de klankbordgroep, het opzetten van een Omgevingswet-dossier op iBabs, aandacht voor het onderwerp in de reguliere vergadercyclus.

Aan het college

1. De raad moet worden gefaciliteerd in zijn kaderstellende en sturende rol. Bij dergelijke integrale en grote trajecten is het extra belangrijk om de raad duurzaam te betrekken door overzicht te bieden, relevante informatie en sturingsmogelijkheden. Dat stelt ook eisen aan de agendering van de raad en de kwaliteit van de (ambtelijke) stukken.

Het gehele onderzoek, inclusief de bestuurlijke reactie, treft u via deze [link](#).

Subsidiebeleid

Conclusies

Uit het onderzoek komt een overwegend positief beeld naar voren van het subsidiebeleid en het subsidieproces van de gemeente Zoetermeer. De kaders van en de besluitvorming over subsidieverlening zijn transparant. Subsidieontvangers hebben waardering voor de toegankelijkheid en meedenkende houding van hun contactpersonen binnen de ambtelijke organisatie. Voor enkele onderdelen wordt nog een mogelijkheid tot verbetering gezien.

1. De gemeente geeft voldoende bekendheid aan de beschikbare subsidies en het bijbehorende subsidiebeleid. De onderliggende stukken voor het subsidieproces zoals de Algemene Subsidieverordening en subsidieregelingen waarin de kaders zijn vastgelegd, zijn bekendgemaakt op daartoe geëigende wijze. Het subsidiekader wordt jaarlijks bekendgemaakt en gaat in op enkele doelstellingen uit de programmabegroting. De raad beschikt derhalve over de kaders van subsidieverlening. Dat wil overigens niet zeggen dat raadsleden hiermee ook voldoende bekend zijn.
2. Gesteld kan worden dat, vergeleken met andere gemeenten, de raad van Zoetermeer bovengemiddeld actief is en bereidwillig om op te komen voor de lokale inwoners en instellingen. In praktijk benut de raad instrumenten als het stellen van vragen en het indienen van moties, mede naar aanleiding van rechtstreeks contact dat instellingen met raadsleden opnemen.
3. Onafhankelijke en objectieve beoordeling van een subsidieaanvraag is geborgd. Voor het beoordelen van subsidieaanvragen maakt de inhoudelijke behandelaar gebruik van een afwegingskader. Door de gehanteerde puntensystematiek is de beoordeling zoveel mogelijk objectief en onafhankelijk van de behandelaar. De uitkomst van de afweging vormt een transparante basis voor de besluitvorming. De beschikking maakt duidelijk waarom de subsidie wel/niet is verstrekt en welke toekenningscriteria gelden, hoe de subsidie wordt verstrekt en welke juridische grondslagen, voorwaarden en verplichtingen zijn verbonden aan de subsidieverstrekking.
4. De raad wordt goed geïnformeerd over het subsidieregister en ontvangt, ter kennisname, het bestedingsplan over al de subsidies die binnen het sociaal domein en Vrije Tijd, Jeugd en evenementen worden toegekend. In het kader van de reguliere planning- en controlcyclus krijgt de raad op programmaniveau inzicht in gerealiseerde resultaten en effecten.
5. De gemeente is terughoudend met het formuleren van eigen subsidie-indicatoren en legt het initiatief hiervoor bij de aanvragers. Zodoende is er een grote diversiteit aan indicatoren. De onderlinge vergelijkbaarheid van subsidieontvangers, ten behoeve van een eventueel te maken keuze tussen instellingen die werken aan dezelfde maatschappelijke opgave, wordt hierdoor bemoeilijkt.
6. Evaluaties van subsidies die vallen onder een bepaald doel uit de programmabegroting of een bepaalde subsidieregeling vinden niet of nauwelijks plaats. Op het niveau van individuele subsidies heeft de gemeente op grond van de verantwoording van de subsidieontvanger wel zicht in de mate waarin activiteiten daadwerkelijk (volgens afspraak) plaatsvinden en wat de effectiviteit daarvan is.
7. Het subsidiebureau, dat vanaf 2022 concernbreed zal werken (nu is dat nog voor circa 98% van het totaal ingezette subsidiegeld), heeft gezorgd voor uniformering en een betere regulering en structurering van het werkproces bij het beoordelen van subsidieaanvragen, ten opzichte van de situatie voor de oprichting van het subsidiebureau. De rol en werkzaamheden van het subsidiebureau worden door de inhoudelijke behandelaars breed gewaardeerd.
8. Van de mogelijkheid van meerjarige subsidies wordt (nog) geen gebruik gemaakt. Als er sprake is van een langjarige relatie tussen gemeente en instelling, de activiteiten van de instelling door de jaren heen weinig veranderen en er geen andere partijen zijn die die activiteiten op vergelijkbare wijze kunnen uitvoeren, is de verstrekking van meerjarige subsidies een optie. Dit kan meer zekerheid geven aan de subsidieontvanger. Ook binnen een meerjarige subsidie is een jaarlijkse verantwoording overigens wenselijk.

9. De afweging of subsidiëren het juiste instrument is wordt niet transparant gemaakt. Inkoop kan doelmatiger zijn dan subsidie, omdat de markt wordt opengesteld voor meer partijen en het aanbod daardoor concurrerender wordt. Bovendien heeft inkoop ten opzichte van subsidie het voordeel van lagere lasten voor het ontwikkelen van indicatoren en het monitoren en verantwoorden van de prestaties. De gemeente Zoetermeer maakt in de afweging tussen inkoop of subsidie gebruik van richtlijnen van de VNG, maar er is geen vastgesteld standaard beslismodel dat ondersteunt bij het maken van een onderbouwde en systematische keuze voor subsidie of inkoop. Toch is bewustwording over de keuzemogelijkheid van belang, want vaste subsidierelaties kunnen het zicht belemmeren op andere mogelijkheden die de markt te bieden heeft. Met name in het sociaal domein en op het gebied van zorg en welzijn is dit actueel. Ook de toenemende wens om te sturen op afdwingbare prestaties dwingt om na te denken over inkoop in plaats van subsidie. Een kenmerk van een inkooprelatie is immers dat het initiatief voor activiteiten ligt bij de gemeente en niet, zoals bij subsidies, bij een instelling. Daarnaast kan inkoop de doelmatigheid van de financiële relatie met een instelling vergroten.
10. De raad besluit incidenteel om af te wijken van een collegebesluit. Alvorens hiertoe over te gaan, is de koninklijke weg om eerst bij het college te informeren naar de redenen van het collegebesluit en eventueel het resultaat van een bezwaarprocedure af te wachten. De raad doet dit echter niet altijd. Daardoor kan incidenteel de overtuigingskracht van de betrokken instelling zwaarder gaan wegen dan de subsidiekaders die de raad zelf heeft gesteld.

Aanbevelingen

Aan de raad en het college

1. Overweeg om, afgeleid van de maatschappelijke doelstellingen uit de programmabegroting, een set aan indicatoren vast te stellen als hulpmiddel om de doeltreffendheid van de subsidies te kunnen vergelijken, monitoren en beoordelen. Zodoende kan worden vastgesteld wat de bijdrage van een gesubsidieerde instelling aan een maatschappelijke doelstelling is en of een bepaalde instelling meer bijdraagt dan een andere. Er moet nadrukkelijk wel voor worden gewaakt dat er geen onnodige administratieve lasten worden opgelegd.
2. Formaliseer een beslismodel voor subsidie of inkoop. De richtlijnen die de VNG hiervoor heeft opgesteld kunnen als leidraad worden gebruikt. Ook een evaluatie t.z.t. van het gebiedsgericht inkopen op het gebied van het sociaal domein kan hierbij behulpzaam zijn: binnen het gebiedsgerichte sturings-model per 1 mei 2021 wordt een groter deel van de activiteiten in het sociaal domein ingekocht. In evaluatie daarvan kunnen de voor- en nadelen van inkoop ten opzichte van subsidie worden afgewogen.
3. Een overmaat aan stukken en/of te gedetailleerde informatie kan er toe leiden dat raadsleden door de bomen het bos niet meer herkennen. Raadsinformatie is idealiter toegesneden op de behoefte van de raad. Overweeg daarom, eventueel in samenwerking met de griffie, alternatieven voor de informatievoorziening aan de raad. Een bijeenkomst bijvoorbeeld biedt een laagdrempelige manier om vragen te stellen, een factsheet kan dienen als handig geheugensteuntje bij meer algemene onderwerpen.

Aan de raad

1. Blijf op de stoel van de raad zitten. De raad bepaalt wat er moet gebeuren, het college beslist hoe dit het beste gerealiseerd kan worden.

Aan het college

1. Besteed meer aandacht aan het evalueren van de subsidies. Dat is van belang om de doelmatigheid en effectiviteit te kunnen beoordelen, zowel van de afzonderlijke subsidie als van subsidies als middel om bepaalde doelen uit de programmabegroting (of een bepaalde subsidieregeling) te bereiken.
2. Overweeg een andere term voor 'subsidiekader', om verwarring met kaderstellende stukken te voorkomen.

Het gehele onderzoek, inclusief de bestuurlijke reactie, is via deze [link](#) te vinden.

Jeugdzorg H10

Conclusie 1 – algemeen

Op basis van de door het college verstrekte rapportages heeft de raad beperkt zicht op zowel de kostenontwikkeling als de ontwikkeling van het aantal jeugdigen in de jeugdzorg sinds 2015.

Alleen incidenteel wordt een onderscheid gemaakt tussen de verschillende soorten zorg en de kosten hiervan. Hierdoor heeft de raad maar beperkt de mogelijkheid om te controleren waar grote kostenontwikkelingen in de jeugdzorg plaats vinden.

Er is wel sprake van grote verschillen tussen rapportages. Sommige rapportages voldoen voor een groot deel aan de in voor dit onderzoek gestelde normen, terwijl een rapportage daarna weer in belangrijke mate niet voldoet.

Conclusie 2 – inzicht in volume en kosten

Raadsleden kunnen op basis van de afzonderlijke documenten de ontwikkeling in volume (aantal unieke jongeren dat jeugdzorg ontvangt) en kosten van de verschillende vormen van jeugdzorg lastig volgen.

De combinatie van informatie uit verschillende documenten levert veel meer inzicht op. Een probleem daarbij is dat indelingen en definities tussentijds nogal eens wijzigen, waardoor een vergelijking door de jaren heen wordt bemoeilijkt. Gaandeweg is de informatievoorziening wel verbeterd.

Zo is de derde rapportage Sociaal Domein 2020 voorzien van een bestuurlijke monitor met daarin gegevens over het unieke aantal jeugdigen, gespecificeerd naar type verwijzer en (belangrijkste categorieën van) soort zorg. Ook is een tabel en figuur opgenomen waaruit de kostenontwikkeling per type jeugdhulp en zelfs per jeugdige per type zorg duidelijk zichtbaar is. Wel ontbreekt nog de uitsplitsing van kosten naar type verwijzer. Dit kan van belang zijn met het oog op eventuele sturingsmogelijkheden in de toegang.

De raad wordt in rapportages geïnformeerd over de ontwikkeling van het aantal jeugdigen dat jeugdzorg ontvangt. Echter:

- *er is geen meerjarige ontwikkeling zichtbaar, omdat de stukken zich veelal beperken tot de gegevens van het lopende jaar, zodat een vergelijking met eerdere jaren niet mogelijk is en trends niet te genereren zijn;*
- *de cijfers zijn niet gespecificeerd naar het soort zorg dat de jeugdige ontvangt;*
- *de genoemde volumes zijn weergegeven als percentages, waar de absolute aantallen niet uit zijn te destilleren.*

De raad wordt in rapportages geïnformeerd over de ontwikkeling van de kosten van jeugdzorg. Echter:

- *de kosten zijn niet gespecificeerd naar de soort zorg;*
- *gegevens zijn niet uitgesplitst in kosten naar soort verwijzer;*
- *gegevens zijn niet systematisch uitgesplitst naar soorten van zorg, en laten de kosten van PGB (die niet via de H10 lopen) buiten beschouwing;*
- *er wordt geen meerjarige ontwikkeling gegeven.*

Conclusie 3 – gepresenteerde informatie

Uit de analyse blijkt dat de duiding van de informatie aan de raad vanaf 2015 tot en met 2019 grotendeels voldoet aan de norm voor wat betreft het gebruik van tabellen/grafieken en in beperkte mate aan de norm betreffende de duiding van de informatie.

Dát de kosten stijgen is bekend, ook bij de raad. Waardóór de kosten stijgen is niet altijd even duidelijk en inzichtelijk. Bij het zoeken van verklaringen voor de sterke stijging van volume en kosten van jeugdhulp is sprake van voortschrijdend inzicht. Voor een goede duiding van de raadsinformatie zijn raadsleden aangewezen op verschillende documenten, met verschillende indelingen. Een duidelijke koppeling tussen enerzijds de kosten/financiën en anderzijds de beoogde effecten en doelstellingen ontbreekt. Bovendien krijgen raadsleden voornamelijk informatie over kostenoverschrijdingen. De P&C-cyclus leent zich door haar aard niet goed voor het meerjarig kunnen volgen van de ontwikkelingen in volume en kosten. De jaarrekeningen lichten afwijkingen op de begroting duidelijk toe, maar geven geen inzicht in de totaalbedragen en ook niet in de meerjarenontwikkeling.

Doordat de raad jaarlijks niet op dezelfde wijze informatie ontvangt, heeft de raad niet voldoende inzicht in de (meer)jaarlijkse ontwikkelingen.

Conclusie 4 – jaarlijkse informatievoorziening

In geen enkel jaar –met uitzondering van 2018– heeft de raad tenminste één document ontvangen dat de ontwikkelingen in kosten en volume op een rijtje zet en van een goede duiding voorziet. De basis om aan deze norm te voldoen is er wel. Wat nog ontbreekt is een koppeling tussen alle beschikbare informatie in één document (zoals een rapportage Sociaal Domein).

Deze conclusie is een afgeleide van de voorgaande conclusies. De positieve uitzondering betreft de voortgangsrapportage Taskforce Jeugd uit 2018. Deze is behoorlijk compleet. Helaas wordt niet op deze lijn voortgeborduurd. In de andere jaren is te weinig informatie gegeven die de ontwikkeling op een heldere wijze toont en duidt.

Speciaal voor de decentralisatie is de informatiestroom rapportage Sociaal Domein in het leven geroepen. Wel is het zo dat de rapportages Sociaal Domein en P&C-cyclus niet volstaan. Het college stuurt naast deze stromen ook regelmatig afzonderlijke memo's. Het opstellen van een Actieplan en het instellen van een Taskforce naar aanleiding van de toenemende kosten is een lovenswaardige proactieve stap. Het heeft echter wel tot gevolg dat er nóg een informatiestroom ontstaat. Dat betekent dat informatie versnipperd aan de raad wordt geleverd, met als neveneffect extra leeswerk voor raadsleden.

Conclusie 5 – onderlinge consistentie

De geanalyseerde stukken zijn onderling niet goed vergelijkbaar, zodat aan deze norm in beperkte mate wordt voldaan.

Onvoldoende consistentie en eenduidigheid in de rapportages maken het raadsleden lastig en tijdrovend om goed inzicht te krijgen in de ontwikkeling van de jeugdzorg. Dit onderstreept ook het belang van goede indicatoren die over de jaren heen houdbaar blijken.

De gemeenteraad heeft niet voldoende inzicht in de (meer)jaarlijkse ontwikkelingen doordat de raad de informatie niet jaarlijks op dezelfde wijze ontvangt, omdat het college:

- *niet consistent is in het rapporteren over cijfers: aantallen en percentages worden door elkaar heen gebruikt;*
- *geen standaard volgt in de geboden informatie;*
- *effectindicatoren wijzigt, toevoegt of juist verwijdert zodat de informatie door de jaren heen niet vergelijkbaar is.*

Aanbevelingen

Op basis van de conclusies van het onderzoek naar de informatievoorziening aan de raad, en gelet op de bevindingen uit het gezamenlijke Feitenrapport, doet de rekenkamercommissie de volgende aanbevelingen:

Aan de raad

1. Draag het college op om:
 - a. consistent op dezelfde wijze over kosten en het aantal jeugdigen te rapporteren;
 - b. in de voortgangsrapportages te informeren over de absolute aantallen jeugdigen in jeugdzorg;
 - c. jaarlijks over de grootste/opvallendste ontwikkelingen te rapporteren in één document, waar mogelijk voorzien van duiding;
 - d. daarbij over de 'top 10' van zorgproducten te informeren, waarbij inzicht wordt gegeven in het aantal unieke jongeren, de gemiddelde zorgduur, de kosten die hiermee gemoeid zijn, en de soort verwijzers die naar deze producten verwijst;
 - e. inzicht te geven in de (meerjarige) kostenontwikkeling van jeugdzorg, gespecificeerd naar het soort zorg. Dit kan bijvoorbeeld middels de jaarrekening.
2. In dit onderzoek zijn volume, kosten en een uitsplitsing daarvan naar soort zorg en soort verwijzer als basisinformatie beschouwd, in elk geval om intern te registreren zodat er een verklaring gegeven kan worden bij vragen of opvallende uitschieters. Bepaal welke indicatoren er verder nodig zijn voor de raad ten behoeve van sturing en grip op (de informatiestromen rondom) jeugdzorg. Laat het college vervolgens jaarlijks en consequent over deze indicatoren rapporteren.

Bovenstaande aanbevelingen dienen om de raad meer grip te bieden op de informatievoorziening rondom jeugdzorg. Inhoudelijk grip krijgen op de jeugdzorg is van een andere orde. Onderstaande aanbevelingen bieden daartoe enkele opties.

3. Het rapport van AEF constateert dat het grootste deel van volumegroei in jeugdzorg wordt verklaard door de achterblijvende uitstroom. Gemeenten hebben echter weinig grip op zowel instroom als uitstroom. Zoals de Stuurgroep Maatregelen financiële beheersbaarheid Jeugdwet in haar rapport vermeldt, gaat de afbakening van de Jeugdwet ook over wanneer hulp afgerond kan worden. Dit past bij de omslag naar resultaatgericht werken die in de Inkoopstrategie specialistische jeugdhulp regio Haaglanden 2020-2024 beoogd wordt. De rekenkamercommissie beveelt de raad daarom aan om kaders te ontwikkelen aangaande de (kosten)effectiviteit en afbakening van de verschillende vormen van geboden jeugdzorg, die ook gelden voor hulpverleners.
4. Bespreek welke mogelijkheden de gemeente Zoetermeer nog heeft om de Jeugdwet wat efficiënter uit te voeren, bij gelijkblijvend voorzieningenniveau. Het AEF-rapport (hoofdstuk 6) noemt vijf mogelijke maatregelen, waarvan Zoetermeer de eerste (POH-jeugd bij huisartsenpraktijk) al heeft doorgevoerd. De overige zijn:
 - Versnellen van de doorstroom naar de Wlz.
 - Lokale teams die direct hulp verlenen in combinatie met versterken kwaliteit van de toegang.
 - Verplaatsen van de jeugdzorg in groepsverband (zoals medische kinderdagverblijven en kinderdienstencentra) naar verplichte kinderopvang of bso met extra ondersteuning.
 - Verhelderen van de afbakening tussen Jeugdwet en het onderwijs.

Aan het college

1. Onderzoeksdeel I en II bieden een totaaloverzicht van de belangrijkste componenten van kostenstijging van de jeugdzorg. De rekenkamercommissie beveelt het college aan om gericht onderzoek te doen naar de oorzaken van en verklaringen voor belangrijke componenten van de kostenstijging van de jeugdzorg, in het bijzonder daar waar de gemeente Zoetermeer een duidelijk afwijkend patroon vertoont (denk aan het hoge aandeel van de specialistische GGZ in de kostenstijging).

Via deze [link](#) is het gehele onderzoek, inclusief de bevindingen m.b.t. de data-analyse, terug te vinden.

Onderwijshuisvesting

Conclusies

In dit onderzoek is gekeken naar instrumenten en de bijbehorende rolverdeling, de doelmatigheid en doeltreffendheid van deze instrumenten, de samenwerking tussen gemeente en schoolbesturen en tot slot naar de informatievoorziening aan de en de sturing door de raad. Door de bank genomen constateert de rekenkamercommissie op al deze onderdelen een overwegend positief beeld.

Vanuit de volksvertegenwoordigende rol van de raad is het begrijpelijk dat inwoners zich bij zorgen wenden tot de raad, in de hoop dat de raad iets voor hen kan betekenen. Hoewel er dus incidenteel signalen en zorgen rondom onderwijshuisvesting waren, komt uit het onderzoek niet naar voren dat er structureel sprake is van een problematische situatie. Bij incidenten zoeken raad en gemeente – terecht – naar passende oplossingen binnen de bestaande kaders. De bestaande sturings- en beheersinstrumenten werken naar behoren.

1. Vergeleken met andere gemeenten loopt Zoetermeer op onderdelen voorop. De PO-Raad benadrukt op haar website het belang van een integraal huisvestingsplan (IHP), geeft advies over het opstellen van een dergelijk plan, en noemt hierbij de werkwijze in Zoetermeer als voorbeeld.
2. De kracht van het Zoetermeerse stelsel voor onderwijshuisvesting schuilt in de samenhangende inzet van verschillende instrumenten: het vervangingsfonds (langjarig), het IHP (vijfjarig), de jaarlijkse schoolruimteverdeling en de kwaliteitskaart. Momenteel is er alleen voor het primair onderwijs een IHP, bekeken wordt of dit voor het voortgezet onderwijs ook mogelijk is.

3. De genoemde samenhangende instrumenten zorgen voor duidelijkheid, ook op lange termijn, en leggen daarmee de basis voor een constructieve samenwerking (in de vorm van regelmatig overleg en coproductie van de kadernotitie voor het nieuwe IHP) tussen gemeente en schoolbesturen. Dit geldt overigens voornamelijk voor het primair onderwijs en minder voor het voortgezet onderwijs.
4. Regelmatig overleg tussen schoolbesturen en gemeenten, binnen de wettelijke kaders en met oog voor elkaars belangen en rol, blijkt in Zoetermeer hele praktische resultaten op te leveren. Door onderlinge afspraken in het primair onderwijs over het bouwheerschap van de gemeente houdt de gemeente zicht op de staat van de gebouwen, zodat onderhoud en vervanging goed op elkaar afgestemd kunnen worden. Door frequent overleg komen ook fluctuaties in leerlingenaantallen goed in beeld. Scholen passen hun aannamebeleid aan zodat leegstand wordt beperkt.
5. Er zijn in de rolverdeling wel spanningsvelden aan te wijzen. Het dreigende faillissement van de koepel SSVOZ bijvoorbeeld, legde de spagaat bloot waarin de gemeente zich bevond. Enerzijds is het gemeentebestuur namelijk, op grond van artikel 23 lid 4 Grondwet, verplicht om te voorzien in voldoende openbaar onderwijs in de gemeente. Anderzijds is de gemeente niet direct verantwoordelijk voor bijvoorbeeld de financiële positie van een school of voor het onderhoud aan schoolgebouwen, waar zich in het geval van SSVOZ problemen voordeden. Om toekomstige incidenten van deze aard beter het hoofd te kunnen bieden, is er met voortgezet openbaar onderwijs een convenant 'instandhouding Openbaar Voortgezet Onderwijs Zoetermeer' afgesloten dat 1 januari 2021 is ingegaan.
6. Zoetermeer heeft de ambitie om alle schoolgebouwen in 2040 energieneutraal te laten zijn. Bovendien vraagt, naar aanleiding van de corona-pandemie, het binnenklimaat extra aandacht. Een flink deel van het gebouwenbestand in het primair onderwijs is aan vervanging toe. Bij het opstellen van het IHP-2 zal daarom ook gekeken worden naar een herijking van het Vervangingsfonds.
7. Onderwijshuisvesting staat als beleidsterrein niet op zichzelf, maar is ook van belang voor zaken als stadsvernieuwing, een gezonde bevolking, revitalisering van minder sterke wijken et cetera. Daarmee kan onderwijshuisvesting (aantrekkelijk onderwijs draagt bij aan de aantrekkelijkheid van een wijk) een belangrijk middel zijn om de knelpunten zoals beschreven in Zoetermeer 2040 te helpen oplossen. Omgekeerd biedt een multifunctioneel gebruik van schoolgebouwen perspectief voor nieuwbouw. Dit vraagt wel durf en een vooruitziende blik van de raad: er moet immers besloten worden over langdurige trajecten en over gebouwen die tientallen jaren mee moeten gaan, ruim over de horizon van een vierjarige bestuursperiode.
8. De kadernotitie die ter voorbereiding op het IHP-2 is opgesteld, is een coproductie van gemeente en schoolbesturen van het primair onderwijs. Er is een uitgebreide actiepuntenlijst opgesteld. Toch worden bepaalde wensen van de gemeente, zoals duurzaamheid en multifunctionaliteit van gebouwen, niet direct gedeeld door de schoolbesturen.
9. De aanbevelingen uit het 213a-onderzoek dat in 2016 werd uitgevoerd, zijn allemaal in zekere vorm opgevolgd. Punten die blijvende aandacht verdienen zijn de borging van kennis binnen het ambtelijk apparaat en vragen over mogelijke oneerlijke concurrentie rondom kinderopvang.
10. De informatievoorziening aan de gemeenteraad is in de regel in orde, vooral waarbij het gaat om lopende zaken. Aandachtspunt is het tijdig informeren van de raad bij (signalen van) incidenten. Op die manier kan worden voorkomen dat bij de raad het gevoel ontstaat dat de enige mogelijkheid nog is te 'tekenen bij het kruisje'.

Aanbevelingen

Aan de raad en het college

1. Het belang van het IHP-2 is groter dan enkel een herziening van het IHP-1. Onderwerpen als energieneutraliteit en verbetering van het binnenklimaat zijn actueel. Daarnaast kan hoogwaardige onderwijshuisvesting met multifunctionele gebruiksmogelijkheden een impuls geven aan het vestigingsklimaat van Zoetermeer. De rekenkamercommissie beveelt daarom aan om in het op te stellen IHP-2 ruim aandacht te besteden aan deze onderwerpen en tevens nadrukkelijk een verband te leggen met de bredere ambities voor de positionering van de stad in 2040.

2. Breng de ambities en de reële kosten goed in kaart en analyseer wat dat betekent voor benodigde middelen en de herijking van het Vervangingsfonds.
3. De kadernotitie geeft heel concreet op thema gerangschikte actiepunten voor verbetering aan. De rekenkamercommissie beveelt aan om periodiek de voortgang van de actiepunten uit deze notitie te bespreken en gezamenlijk te bepalen welke thema's prioriteit hebben.

Aan het college

1. Bespreek met de schoolbesturen de wederzijdse verwachtingen wat betreft 'commitment' van zowel de gemeente als de schoolbesturen. Voer het gesprek met de schoolbesturen over de voorgenomen schaa sprong alsmede de visie Zoetermeer 2040 en hun zorgen, maar ook ideeën, daarover.
2. Breng de risico's rond huisvesting in het voortgezet onderwijs scherp in kaart en ga ook daar werken met een IHP.

Via deze [link](#) is het gehele onderzoek terug te vinden.

Wet banenafpraak en SROI

Conclusies

1. Het Werkgeversservicepunt Zuid-Holland Centraal (WSP ZHC) heeft regionaal duidelijke doelen voor het aantal te realiseren garantiebanen gesteld, afgeleid van de landelijke doelen. Lokale doelen voor Zoetermeer zijn echter alleen ambtelijk vastgesteld en niet duidelijk geoperationaliseerd. Dat maakt het onmogelijk voor de raad om de realisatie te monitoren en lokaal te sturen.
2. De raad heeft in de kadernota Meedoen met Meerwaarde de keuze gemaakt om te sturen op maatschappelijk rendement in plaats van op aantallen. De banenafpraak laat zich echter niet meten in maatschappelijk rendement. Daarnaast staat de doelgroep van de banenafpraak slechts zeer beperkt genoemd in de kadernota. Deze twee punten samen zorgen ervoor dat de effectiviteit van het beleid op de banenafpraak in Zoetermeer niet is vast te stellen. Het sturen op maatschappelijk rendement kan ook bijdragen aan het voldoen aan de banenafpraak, maar dit effect is niet verzekerd.
3. Als overheidswerkgever heeft de gemeente de verplichting een aantal banen voor mensen met een arbeidsbeperking te realiseren. Het college heeft hierop vanaf 2019 extra inzet gepleegd. Het directieteam van de ambtelijke organisatie van Zoetermeer heeft budget (€ 153.000) beschikbaar gesteld om mensen uit de banenafpraak 'bovenformatief' aan te kunnen nemen. Maar het verzoek aan afdelingen is wel, aldus de ambtelijke organisatie, om de benodigde middelen eerst te vinden binnen het afdelingsbudget. Dat helpt niet om vooroordelen en aannames die er ten aanzien van mensen uit de banenafpraak binnen delen van de ambtelijke organisatie bestaan, te overwinnen. Het beschikbare budget is maar zeer ten dele aangesproken, terwijl de doelen van de banenafpraak tot nu toe niet worden behaald.
4. Voor de uitvoering van de SROI hanteren de elf gemeenten in de arbeidsmarktregio's Haaglanden en Zuid-Holland Centraal dezelfde methode, de zogenoemde Bouwblokkenmethode. Daarin wordt aan iedere doelgroep een bepaalde fictieve waarde toegekend. Door de bouwblokkenmethode hebben ondernemers meer vrijheid bij de invulling van SROI. Zij kunnen bijvoorbeeld niet alleen inzetten op werkgelegenheid, maar ook op stageplekken of arbeidsontwikkeling (of een combinatie hiervan).
5. De rekenkamercommissie concludeert dat de gemeente als opdrachtgever/aanbesteder goed gebruik maakt van SROI. Het social returnbeleid van het college is ingeregeld in het inkoop- en aanbestedingsbeleid van de ambtelijke organisatie. Het onderliggende beleid voor maatschappelijk verantwoord ondernemen is helder. Ook de doelstellingen voor SROI zijn duidelijk: alle gegunde partijen dienen een bepaald percentage (twee dan wel vijf procent) van de aanneemsom voor SROI in te zetten bij alle aanbestedingen voor werken en diensten vanaf meervoudig onderhands. Aandachtspunten zijn ten eerste de onduidelijkheid van de uitvoering van SROI na gunning van een opdracht en ten tweede de gebrekkige registratie van SROI die tot

gevolg heeft dat de gemeente onvoldoende inzicht heeft in de geleverde prestaties.

6. College en raad hebben geen duidelijke afspraken over de betrokkenheid van de gemeenteraad bij de banenafpraak en SROI. Het college informeert de raad met de Rapportages Sociaal Domein over SROI en de banenafpraak, maar deze informatie is summier en de structuur in de informatievoorziening is onduidelijk. Daardoor is de raad onvoldoende in positie om haar controlerende taak uit te voeren.

Aanbevelingen

De aanbevelingen aan raad en college vallen uiteen in drie thema's te weten: naleving van wetgeving (aanbeveling 1), financiering (aanbeveling 2) en monitoring (aanbeveling 3).

1. Blijf toezien op de naleving van de verplichtingen die voor de gemeente uit de Wet banenafpraak voortvloeien. Maak de ambtelijke organisatie bewust van vooroordelen en onterechte aannames jegens mensen uit de doelgroep van de banenafpraak. Benadruk tevens het feit dat deze wet ook kansen biedt omdat mensen bovenmatig kunnen worden aangenomen.
2. Zorg voor heldere afspraken over de financiering om mensen uit de banenafpraak bovenmatig aan te nemen. Benut het beschikbare budget voor het ondersteunen van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt (doelgroep van de banenafpraak) effectief om nieuwe mensen uit deze doelgroep te plaatsen.
3. Het opstellen van aanvullend beleid met SMART doelstellingen voor mensen uit de banenafpraak kost weliswaar tijd en moeite, maar maakt monitoring en sturing gemakkelijker. De rekenkamercommissie beveelt daarom aan om de monitoring van de banenafpraak en van SROI zodanig in te regelen, dat uitspraken kunnen worden gedaan over doeltreffendheid en doelmatigheid van deze instrumenten in Zoetermeer.
 - a. Met betrekking tot de monitoring van de Wet banenafpraak beveelt de rekenkamercommissie aan om de specifieke opbrengst voor Zoetermeer inzichtelijk te maken en zo het sturen op maatschappelijk rendement gemakkelijker volgbaar te maken voor de raad.
 - b. Voor een scherpere monitoring op SROI beveelt de rekenkamercommissie aan om na te gaan of het instellen van een centraal inkoopregister behulpzaam is. Dit op basis van de constatering dat het werken met de bouwblokkenmethode in het inkoop- en aanbestedingsbeleid efficiënt en goed werkbaar lijkt voor de betrokken partijen.

Het gehele onderzoek treft u via deze [link](#).